dr hab. Maciej Witek, prof. US
maciej.witek@usz.edu.pl
Instytut Filozofii i Kognitywistyki
Cognition & Communication Research Group
http://ccrg.usz.edu.pl
Uniwersytet Szczeciński

Ironizowanie jako etiolacyjna czynność mowy

Praca powstała dzięki wsparciu finansowemu Narodowemu Centrum Nauki w Krakowie w ramach grantu badawczego nr 2015/19/B/HS1/03306.

Kolokwia Humanistyczne, Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych
Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 14 stycznia 2021 r.

CEL:

- konstrukcja modelu ironizowania jako etiolacyjnej czynności mowy.

CEL:

- konstrukcja modelu ironizowania jako etiolacyjnej czynności mowy.

TEZY:

T_1 wypowiedzi ironiczne są czynnościami mowy wykonywanymi w *etiolacyjnym* lub *pasożytniczym* trybie komunikacyjnym (Austin 1975/1993);

T_2 ironizowanie jest *społecznie ukonstytuowaną* praktyką komunikacyjną, tj. praktyką istniejącą dzięki obowiązywaniu i przestrzeganiu pewnej *procedury*; niedopełnienie jej warunków skutkuje *niefortunnymi* aktami ironizowania.

CEL:

- konstrukcja modelu ironizowania jako etiolacyjnej czynności mowy.

TEZY:

T_1 wypowiedzi ironiczne są czynnościami mowy wykonywanymi w *etiolacyjnym* lub *pasożytniczym* trybie komunikacyjnym (Austin 1975/1993);

T_2 ironizowanie jest *społecznie ukonstytuowaną* praktyką komunikacyjną, tj. praktyką istniejącą dzięki obowiązywaniu i przestrzeganiu pewnej *procedury*; niedopełnienie jej warunków skutkuje *niefortunnymi* aktami ironizowania.

T_1 → Mękarska i Witek 2019:

przywołanie echem (Sperber 1984; Wilson 2006, Wilson and Sperber 2012) oraz *jawne udawanie* (Clark and Gerrig 1984) jako techniki etiolacyjne wykorzystywane w wypowiedziach ironicznych;

T_2 → nowa perspektywa w badaniach nad ironią i jej mechanizmami.

PLAN:

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią:
   → tryb „na poważnie” / tryb etiolacyjny,
   → modele ironii jako tropu / modele metajęzykowe;

2. procedura ironizowania;

3. społeczny charakter ironizowania.

ZASTRZEŻENIE:

- celem proponowane modelu jest nie tyle analiza potocznego pojęcia ironii, ile konstrukcja teoretycznego pojęcia ironii (ironii etiolacyjnej).

ZASTRZEŻENIE:

- celem proponowane modelu jest nie tyle analiza potocznego pojęcia ironii, ile konstrukcja teoretycznego pojęcia ironii (ironii etiolacyjnej).

(1) a. A: Gniew jest jak przyprawa: w małych ilościach dodaje smaku, w dużych ilościach wszystko psuje.
b. B: Znalazłeś to w chińskim ciasteczku?
c. A: Nie. Tak mówił mój licealny nauczyciel matematyki.

(2) a. A: Gniew jest jak przyprawa: w małych ilościach dodaje smaku, w dużych ilościach wszystko psuje.
b B: No świetna rada!
c. Znalazłeś to w chińskim ciasteczku?
d. A: Nie. Tak mówił mój licealny nauczyciel matematyki.

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

→ tryb „na poważnie” / tryb etiolacyjny

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

→ tryb „na poważnie” / tryb etiolacyjny

Akty lokucyjne → tworzą reprezentację pewnego stanu rzeczy,
akty illokucyjne → zmieniają sferę relacji normatywnych (zgodnie z procedurą),
akty perlokucyjne → mają naturalne skutki.

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

→ tryb „na poważnie” / tryb etiolacyjny

Akty lokucyjne → tworzą reprezentację pewnego stanu rzeczy,
akty illokucyjne → zmieniają sferę relacji normatywnych (zgodnie z procedurą),
akty perlokucyjne → mają naturalne skutki.

Przykłady illokucji:
obiecywanie, *ostrzeganie*, *wydawanie poleceń*, *gratulowanie*, *przepraszanie*, *asercje* (np. *klasyfikowanie*, *podawanie przykładu* itp.), …

Przykłady perlokucji:
wzbudzanie oczekiwań, *wywoływanie ostrożności*, *przekonywanie*, *obrażanie*, *rozbawianie*, *straszenie*, …

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

(3) Jan jest przyjacielem.

Elementy znaczenia lokucyjnego (fatycznego i retycznego):

- odniesienie „Jan”,
- sens „jest przyjacielem”,
- potencjał mocy illokucyjnych i potencjał aktów perlokucyjnych.

Możliwe moce illokucyjne:

- *zaklasyfikowanie* Jana jako przyjaciela,
- *podanie przykładu* Jana jako przyjaciela.

Możliwe akty perlokucyjne:

- *przekonywanie*, że Jana można uznać za przyjaciela,
- *przekonywanie*, że istnieją przyjaciele.

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

(3) Jan jest przyjacielem.

„(…) wyrażenie „zastosowanie języka” obejmuje swoim zakresem przypadki, których różnorodność jest większa, niż w wypadku aktów illokucyjnych oraz perlokucyjnych. Możemy, na przykład, mówić o „zastosowaniu języka”, które czemuś służy, np. opowiadaniu dowcipów; możemy też (…) powiedzieć „mówiąc »*p*« żartowałem” lub „odgrywałem rolę” lub też „tworzyłem poezję”. (…) Istnieją pasożytnicze zastosowania języka, które są „nie na serio” i „nie są całkiem zwykłe”. Zwykłe warunki odniesienia mogą ulec zawieszeniu, lub też może być tak, że [wcale] nie próbuje się wykonać standardowego aktu perlokucyjnego, nie próbuje się nakłonić [odbiorcy] do zrobienia czegokolwiek, tak jak Walt Whiteman nie nakłania poważnie orła wolności do tego, by wzbił się do lotu.” (Austin 1975, s. 104).

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

(3) Jan jest przyjacielem.

Do etiolacyjnych zastosowań języka dochodzi w radykalnie zmienionych (ang. *a sea-changed*) okolicznościach lub sytuacjach mowy, w których „używamy języka nie tyle na poważnie, ile w sposób pasożytujący na jego normalnych zastosowaniach, czyli w sposób podpadający pod teorię etiolacji języka" (Austin 1975, s. 22; zob. Austin 1993 s. 570-571, gdzie mowa o „teorii nadużyć języka").

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

Możliwe zastosowania kategorii etiolacji:

- w badaniach z zakresu teorii literatury i teorii teatru (zob. Friggieri 2014),
- w badaniach nad figuratywnymi zastosowaniami języka w sytuacjach potocznych, np. w badaniach nad ironią (→ proponowany model).

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

Dwa podejścia do badań nad ironią:

- modele ironii jako tropu (Grice 1989; Giora 1995; Attardo 2000; Garmendia 2011; Garmendia i Korta 2007)
- modele metajęzykowe (Clark and Gerrig 1984; Sperber 1984; Wilson 2006; Wilson and Sperber 2012).

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

Pytania:

(P_1) Co jest komunikowane w wypowiedzi ironicznej?

(P_2) Dlaczego decydujemy się na ironię?

(P_3) Jak poznajemy ironiczny charakter wypowiedzi?

(P_4) Jakie procesy poznawcze pozwalają ustalić ironiczne „znaczenie” wypowiedzi?

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

Pytania:

(P_1) Co jest komunikowane w wypowiedzi ironicznej?

(P_2) Dlaczego decydujemy się na ironię?

(P_3) Jak poznajemy ironiczny charakter wypowiedzi?

(P_4) Jakie procesy poznawcze pozwalają ustalić ironiczne „znaczenie” wypowiedzi?

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

Teorie ironii jako tropu:

(P_1) → znaczenie wywnioskowane,
czyli *implikatura antyfrastyczna* (Grice 1989; Attardo 2000)
lub *implikatura „daleko odbiega od”* (Giora 1995);

(P_2) → *??* (Grice 1989; Attardo 2000),
→ osłabienie negatywnej oceny (Giora 1995);

(P_3) → ostentacyjne złamanie zasady jakości (Grice 1989),
lub niestosowność kontekstowa (Attardo 2000),

(P_4) → kompetencja inferencyjna, dwuetapowy mechanizm *zastępowania znaczenia*.

1. Dwa tryby komunikacyjne i dwa podejścia do badań nad ironią

Pytania:

(P_1) Co jest komunikowane w wypowiedzi ironicznej?

(P_2) Dlaczego decydujemy się na ironię?

(P_3) Jak poznajemy ironiczny charakter wypowiedzi?

(P_4) Jakie procesy poznawcze pozwalają ustalić ironiczne „znaczenie” wypowiedzi?

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

Teorie metajęzykowe:

(P_1) → dystans do przywołanej reprezentacji (Sperber & Wilson)
lub do parodiowanego aktu mowy (Clark & Gerrig) (**ważne:** ekspresja);

(P_2) → jak wyżej;

(P_3) → ironiczny ton głosu i inne wskazówki;

(P_4) → zdolność do budowania metareprezentacji oraz czytania w myślach.

2. Procedura ironizowania

Główna idea:

- podobnie jak illokucje, wypowiedzi ironiczne są aktami wykonywanymi w zgodzie z pewną *procedurą*, która określa ich *warunki fortunności* oraz ich *charakterystyczny skutek*;

2. Procedura ironizowania

Główna idea:

- podobnie jak illokucje, wypowiedzi ironiczne są aktami wykonywanymi w zgodzie z pewną *procedurą*, która określa ich *warunki fortunności* oraz ich *charakterystyczny skutek*;
- w odróżnieniu od illokucji, wypowiedzi ironiczne nie zmieniają relacji normatywnych między uczestnikami sytuacji mowy.

2. Procedura ironizowania

(W_1) Warunek znaczenia zdania

Ironista wypowiada zdanie, które ma znaczenie lokucyjne (znaczenie retyczne, potencjał illokucyjny i potencjał perlokucyjny).

2. Procedura ironizowania

(W_1) Warunek znaczenia zdania

Ironista wypowiada zdanie, które ma znaczenie lokucyjne (znaczenie retyczne, potencjał illokucyjny i potencjał perlokucyjny).

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

(5) Dziękuję!

(6) Świetna robota!

(7) [Kelner wylewa zupę na kolana klientki. Klientka sztucznie uśmiecha się i wyciąga zaciśniętą dłoń z kciukiem uniesionym w górę.] (Green 2017)

2. Procedura ironizowania

(W_2) Warunek funkcji wypowiedzi

Wypowiedziane przez ironistę zdanie nie pełni swoje zwykłej funkcji zgodnej z jego znaczeniem lokucyjnym, ale służy przywołaniu pewnej treści.

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

(5) Dziękuję!

(6) Świetna robota!

(7) [Kelner wylewa zupę na kolana klientki. Klientka sztucznie uśmiecha się i wyciąga zaciśniętą dłoń z kciukiem uniesionym w górę.] (Green 2017)

2. Procedura ironizowania

(W_2) Warunek funkcji wypowiedzi

Wypowiedziane przez ironistę zdanie nie pełni swoje zwykłej funkcji zgodnej z jego znaczeniem lokucyjnym, ale służy przywołaniu pewnej treści.

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

(5) Dziękuję!

(6) Świetna robota!

(7) [Kelner wylewa zupę na kolana klientki. Klientka sztucznie uśmiecha się i wyciąga zaciśniętą dłoń z kciukiem uniesionym w górę.] (Green 2017)

→ „|połowa” echoiczności w sensie Sperbera i Wilson

2. Procedura ironizowania

(W_3) Warunek dostępności przywoływanej treści

Przywołana przez ironistę treść jest kontekstowo dostępna, np., jako treść ogólnie przyjętych lub specyficznych oczekiwań żywionych przez uczestników sytuacji mowy.

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

(5) Dziękuję!

(6) Świetna robota!

(7) [Kelner wylewa zupę na kolana klientki. Klientka sztucznie uśmiecha się i wyciąga zaciśniętą dłoń z kciukiem uniesionym w górę.] (Green 2017)

2. Procedura ironizowania

(W_3) Warunek dostępności przywoływanej treści

Przywołana przez ironistę treść jest kontekstowo dostępna, np., jako treść ogólnie przyjętych lub specyficznych oczekiwań żywionych przez uczestników sytuacji mowy.

> A i B idą ulicą i dostrzegają samochód z roztrzaskaną przednią szybą. B mówi *Popatrz, ten samochód ma wszystkie szyby w nienaruszonym stanie!* A jest zbity z tropu. B mówi *Nie załapałeś. W sposób ironiczny zwracałem ci uwagę na tę rozbitą szybę*. (Grice 1989: 53; por. Wilson & Sperber 2012: 126)

2. Procedura ironizowania

(W_3) Warunek dostępności przywoływanej treści

Przywołana przez ironistę treść jest kontekstowo dostępna, np., jako treść ogólnie przyjętych lub specyficznych oczekiwań żywionych przez uczestników sytuacji mowy.

(8) Piotr i Anna chcą wieczorem obejrzeć ciekawy film. Przeglądają tytuły dostępne w serwisie streamingowym. Po chwili decydują się na „Zawiasy".

Film okazuje się bardzo dobry: doskonale skonstruowana intryga, świetna gra aktorska, zaskakujące zakończenie. Piotr i Anna wyglądają na bardzo zadowolonych ze swojego wyboru.

Piotr: I co powiesz?

Anna: Cholernie nudny! [uśmiechając się]

(9) Piotr i Anna chcą wieczorem obejrzeć ciekawy film. Przeglądają tytuły dostępne w serwisie streamingowym. Po chwili decydują się na „Zawiasy". Piotr przytacza jednak zasłyszaną opinię, że film jest nudny.

Film okazuje się bardzo dobry: doskonale skonstruowana intryga, świetna gra aktorska, zaskakujące zakończenie. Piotr i Anna wyglądają na bardzo zadowolonych ze swojego wyboru.

Piotr: I co powiesz?

Anna: Cholernie nudny! [uśmiechając się]

2. Procedura ironizowania

(W$_4$) Warunek szczerości

Ironista żywi negatywne uczucia lub emocje związane z przywołana treścią, np. odcina się od oczekiwań o tej treści, uważa je za śmieszne, naiwne itp.

(3) Jan jest przyjacielem.

(4) Piękna pogoda!

(5) Dziękuję!

(6) Świetna robota!

(7) [Kelner wylewa zupę na kolana klientki. Klientka sztucznie uśmiecha się i wyciąga zaciśniętą dłoń z kciukiem uniesionym w górę.] (Green 2017)

(9) Piotr i Anna chcą wieczorem obejrzeć ciekawy film. Przeglądają tytuły dostępne w serwisie streamingowym. Po chwili decydują się na „Zawiasy". Piotr przytacza jednak zasłyszaną opinię, że film jest nudny.

Film okazuje się bardzo dobry: doskonale skonstruowana intryga, świetna gra aktorska, zaskakujące zakończenie. Piotr i Anna wyglądają na bardzo zadowolonych ze swojego wyboru.

Piotr: I co powiesz?

Anna: Cholernie nudny! [uśmiechając się]

2. Procedura ironizowania

(W_5) Warunek istotny

Ironista ma intencję, by jego wypowiedź przedstawiła przywołaną treść – lub oczekiwanie o przywołanej treści – w *niekorzystnym świetle*.

2. Procedura ironizowania

(W_5) Warunek istotny

Ironista ma intencję, by jego wypowiedź przedstawiła przywołaną treść – lub oczekiwanie o przywołanej treści – w *niekorzystnym świetle*.

(W_6) Warunek ekspresywnego charakteru wypowiedzi

Ironista ma intencję, by przedstawienie w niekorzystnym świetle przywołanej treści było konsekwencją rozpoznania wyrażanych przez niego negatywnych uczuć lub emocji związanych z tą treścią.

→ komunikacyjny charakter ironii;

→ „druga połowa” echoiczności w sensie Sperbera i Wilson;

→ kwestia nieszczerych ekspresji (zob. Green 2007).

2. Procedura ironizowania

Dyskusja

Giora 1995 o ironii jako pośredniej negacji

Struktura aktu ironizowania:

- przywołany standard (oczekiwanie),
- rzeczywisty stan rzeczy,
- niezgodność pierwszego z drugim.

Taką samą strukturę postuluje model Sperbera i Wilson!

2. Procedura ironizowania

Dyskusja

Giora 1995 o ironii jako pośredniej negacji

Struktura aktu ironizowania:

- przywołany standard (oczekiwanie),
- rzeczywisty stan rzeczy,
- niezgodność pierwszego z drugim.

Taką samą strukturę postuluje model Sperbera i Wilson!

Hipoteza:

- object-oriented *versus* though-oriented irony,
  czyli pośrednia negacja i przywołanie echem jako dwie techniki ironii etiolacyjnej.

2. Procedura ironizowania

Dyskusja

Echo i udawanie jako techniki ironii etiolacyjnej.

(2) a. A: Gniew jest jak przyprawa: w małych ilościach dodaje smaku, w dużych ilościach wszystko psuje.
b B: No świetna rada!
c. Znalazłeś to w chińskim ciasteczku?
d. A: Nie. Tak mówił mój licealny nauczyciel matematyki.

(5) Dziękuję!

(6) Świetna robota!

3. Społeczny charakter ironizowania

- Praktyka ironizowania wymaga „pasożytniczego” wykorzystania zastanych konwencji, procedur i prawidłowości komunikacyjnych (→ W_1 & W_2).
- Istotny skutek ironizowania (→ W_5) jest odnotowywany w rejestrze konwersacji, a wypowiedź ironiczna może być udana, choć nieszczera (→ W_4).
- Procedura i techniki ironizowania zwiększają nasz repertuar aktów ekspresywnych (→ W_6).
- Wypowiedzi zamierzone jako ironiczne mogą być *niewypałami* w sensie Austina, jeśli nie jest spełniony ich warunek W_3.
  W szczególnych wypadkach może jednak dojść do *akomodacji* tego warunku.

3. Społeczny charakter ironizowania

- Praktyka ironizowania wymaga „pasożytniczego” wykorzystania zastanych konwencji, procedur i prawidłowości komunikacyjnych (→ W_1 & W_2).
- Istotny skutek ironizowania (→ W_5) jest odnotowywany w rejestrze konwersacji, a wypowiedź ironiczna może być udana, choć nieszczera (→ W_4).
- Procedura i techniki ironizowania zwiększają nasz repertuar aktów ekspresywnych (→ W_6).
- Wypowiedzi zamierzone jako ironiczne mogą być *niewypałami* w sensie Austina, jeśli nie jest spełniony ich warunek W_3.
  W szczególnych wypadkach może jednak dojść do *akomodacji* tego warunku.

Zob. Lewis 1979; Langton 2015; Witek 2015, 2016, 2019.

3. Społeczny charakter ironizowania

(3) Jan jest dobrym przyjacielem.

3. Społeczny charakter ironizowania

(3) Jan jest dobrym przyjacielem.

(8') Piotr i Anna chcą wieczorem obejrzeć ciekawy film. Przeglądają tytuły dostępne w serwisie streamingowym. Po chwili decydują się na „Zawiasy".

Film okazuje się bardzo dobry: doskonale skonstruowana intryga, świetna gra aktorska, zaskakujące zakończenie. Piotr i Anna wyglądają na bardzo zadowolonych ze swojego wyboru.

Piotr: I co powiesz?

Anna: Cholernie nudny! [uśmiechając się]

Piotr: No co ty? Przecież niczego takiego nie mówiłem!

3. Społeczny charakter ironizowania

(3) Jan jest dobrym przyjacielem.

(8') Piotr i Anna chcą wieczorem obejrzeć ciekawy film. Przeglądają tytuły dostępne w serwisie streamingowym. Po chwili decydują się na „Zawiasy".

Film okazuje się bardzo dobry: doskonale skonstruowana intryga, świetna gra aktorska, zaskakujące zakończenie. Piotr i Anna wyglądają na bardzo zadowolonych ze swojego wyboru.

Piotr: I co powiesz?

Anna: Cholernie nudny! [uśmiechając się]

Piotr: No co ty? Przecież niczego takiego nie mówiłem!

(12) a. A: Popatrz, ten samochód ma wszystkie szyby w nienaruszonym stanie!

b. B: A coś ty myślał?

c. Przecież to Skolwin!

Literatura

Attardo, S. (2000), *Irony as relevant inappropriateness*, „Journal of Pragmatics" 32, s. 793-826.
Austin, J. L. (1975), *How to Do Things with Words*, Oxford: The Clarendon Press.
Austin, J. L. (1993), *Mówienie i poznawanie*, przeł. B. Chwedeńczuk, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
Austin, J. L. (2013), *Truth*, „Proceedings of the Aristotelian Society. The Virtual Issue" 1, s. 1-15.
Clark, H. H. i R. J. Gerrig (1984), *On the Pretence Theory of Irony*, „Journal of Experimental Psychology" 113(1), s. 121-126.
Garmendia, J. (2011), *She's (not) a fine friend: „Saying" and criticism in irony*, „Intercultural Pragmatics" 8(1), s. 41-65.
Garmendia, J. i K. Korta (2007), *The point of irony*, w: M. Aurnague i J. M. Larrazabal (eds.), *Language, Representation, and Reasoning*, Leioa: UPV-EHU, s. 189–200.
Green, M. (2007), *Self-Expression*, Oxford: Oxford University Press.
Green, M. (2017), *Irony as Expression (of a Sense of the Absurd)*, „Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication" 12, s. 1-24.
Grice, P. H. (1989), *Studies in the Way of Words*, Cambridge, Mass., and London, England: Harvard University Press.
Mękarska, J. i M. Witek (2019), *Echo i udawanie w ironii komunikacyjnej*, „Studia Semiotyczne" 23(2), s. 369-394.
Sbisà, M. (2007), *How to read Austin*, „Pragmatics" 17(3), s. 461-473.
Sbisà, M. (2009), *Uptake and Conventionality in Illocution*, „Lodz Papers in Pragmatics" 5(1), s. 33-52.
Sbisà, M. (2013), *Locution, illocution, perlocution*, w: M. Sbisà i K. Turner (Eds.), *Pragmatics of Speech Actions*, Berlin and Boston: De Gruyter Mouton, s. 25-76.
Searle, J. R. (1969), *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*, Cambridge: Cambridge University Press.
Searle, J. R. (1987), *Czynności mowy*, przeł. B. Chwedeńczuk, Warszawa: Instytut Wydawniczy „Pax".
Sperber, D. (1984), *Verbal Irony: Pretence or Echoic Mention?*, „Journal of Experimental Psychology" 113(1), s. 130-136.
Szymura, J. (1982), *Język, mowa i prawda w perspektywie fenomenologii lingwistycznej J.L. Austina*, Wrocław–Warszawa–Kraków– Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
Wilson, D. (2006), *The pragmatics of verbal irony: Echo or pretence?*, „Lingua" 116, s. 1722-1743.
Wilson, D. i D. Sperber (2012), *Meaning and Relevance*. Cambridge: Cambridge University Press.
Witek, M. (2015), *Mechanisms of Illocutionary Games*, „Language and Communication" 42, s. 11-22.
Witek, M. (2016), *Accommodation and Convention*, „Polish Journal of Philosophy" 10(1), s. 101-116.
Witek, M. (2019), *Illocution and accommodation in the functioning of presumptions*, „Synthese" (2019). https://doi.org/10.1007/s11229-019-02459-4